

зокрема підприємств, які надають послуги теплопостачання, що обмежують інвестиційну привабливість цієї сфери економіки: бюджетне недофінансування і незбалансована тарифна політика.

Зазначені заходи, спрямовані на забезпечення економічної безпеки функціонування підприємств з надання послуг теплопостачання, їх фінансового оздоровлення, подолання економічних і соціальних наслідків економічної і фінансової кризи, необхідно включити в програмні документи, прийняті й затверджені міською владою, – Програму економічного і соціального розвитку м. Донецька на 2009 р., Програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства Донецької області на 2005 – 2010 рр., Стратегію соціально-економічного розвитку м. Донецька до 2020 р. [8 – 10], у якості основних завдань із вказанням обсягів і джерел фінансування кожного з них.

При цьому подальших ґрунтовних досліджень потребують питання особливостей розробки й застосування конкретних інструментів й засобів фінансового оздоровлення підприємств, що надають послуги теплопостачання, визначення ролі держави в забезпеченні економічної безпеки їх діяльності в умовах економічної кризи.

Література

1. Экономика г. Донецка и Донецкой области за 2008 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://donetskstat.gov.ua/pres/index.php>.
2. Бражникова Л.Н. Концепция формирования организационно-экономического управления предприятиями ЖКХ / Л.Н. Бражникова // Экономика промышленности. – 2008. – № 3(42). – С. 104 – 108.
3. Дорошенко В.В. Формування програми розвитку теплопостачання великого міста / В.В. Дорошенко // Економіка та право. – 2005. – № 1. – С. 73 – 78.
4. Осипенко И.Н. Менеджмент в жилищно-коммунальном хозяйстве: учеб. пособие / И.Н. Осипенко, В.В. Дорофиев. – Харьков : Основа, 2002. – 352 с.
5. Филюк Г. Теория і практика цінового регулювання діяльності суб'єктів природних монополій / Г. Филюк // Економіка України. – 2005. – № 12. – С. 25 – 34.
6. Герасимчук З.В. Формування недержавного сектора житлово-комунального господарства в регіоні : [монографія]. / Герасимчук З.В., Хвищун Н.В. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 224 с.
7. Логинов Д.А. Вопросы правового регулирования договорных отношений в сфере ресурсоснабжения и оказания коммунальных услуг / Д.А. Логинов // Право и экономика. – 2008. – № 11. – С. 16 – 21.
8. Програма економічного і соціального розвитку м. Донецька на 2009 рік. – Донецьк : Донецька міська рада, 2008. – 423 с.
9. Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства Донецької області на 2005 – 2010 роки / Донецька обласна рада; Донецька обласна державна адміністрація. – Донецьк, 2005. – 20 с.
10. Стратегия социально-экономического развития города Донецка на период до 2020 года: [монография]. / А. А. Лукьянченко, Г. А. Гришин, А. И. Амоша и др. / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности; Донецкий городской совет. – Донецк, 2008. – 308 с.

Надійшла 09.05.2009

УДК 331.5

В. В. РУСНАК

Хмельницький національний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕФЕКТИВНОГО РИНКУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Визначені основні проблеми та перспективи розвитку ринку праці в сучасних умовах. Розглянуто зміст, поняття ринку праці та ефективність його функціонування, а також посилення ролі держави у регулюванні цих процесів.

Basic problems and prospects of labour market development in modern terms are determined in the article. Maintenance, concept of labour-market and efficiency of its functioning, and also strengthening of the state role in adjusting of these processes are considered.

Рівень зайнятості держави та її якісні характеристики визначають обсяг виробництва й ефективність економіки, а звідси й економічну базу соціальної політики. Адже вихід України на Європейський ринок потребує високих темпів соціально-економічного розвитку та забезпечення відповідного рівня життя населення.

Ринок праці займає одне з центральних місць в системі ринкових відносин. Він є таким собі індикатором стану економіки. Сталий економічний розвиток характеризується рівновагою попиту та пропозиції на ринку праці. В умовах економічної нестабільності спостерігається різке порушення пропорцій

попиту та пропозиції робочої сили. Коли співвідношення попиту і пропозиції робочої сили змінюється залежно від співвідношення і фактичної оплати праці, то цю залежність доцільно враховувати, приймаючи управлінські рішення щодо регулювання зайнятості. Характер трудової діяльності працівників та рівень оплати їхньої праці визначає їх соціальне самопочуття.

Необхідно відмітити, що ефективність функціонування ринку праці визначається не лише відповідністю попиту та пропозиції або подолання безробіття. Щоб оцінити ефективність ринку праці, необхідно враховувати досить широкий спектр факторів: економічних, політичних, соціальних тощо. Таке явище, як безробіття обумовлено великою низкою причин і має багато форм, які не дозволяють розглядати рівень безробіття як єдиний і універсальний. Тому, ефективне функціонування ринку праці як соціально-економічної системи неможливе також і без розв'язання протиріч, що йому притаманні.

Попит і пропозиція робочої сили, заробітна плата та їх взаємозв'язок постійно знаходяться в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних учених. Досліджували ці проблеми Д.С.Богиня, Т. Заяць, А. Колот, І. Бондар, М. Шаленко, О. Грішнова та ін. Наприклад, В.Приймак займався дослідженнями впливу заробітної плати на регіональні ринки праці в Україні. Д. Богиня, В. Шамота розглядають соціально-економічні механізми регулювання ринку праці та заробітної плати. Деякі вчені вивчають ринкові, договірні і державні механізми регулювання впливу доходів та заробітної плати на зайнятість населення, також проводиться аналіз тиску на ринок праці, зокрема з боку тих працівників, заробітна плата яких є досить малою і не влаштовує їх. Отже, протягом останнього десятиріччя вітчизняними вченими досягнуто значних успіхів у розробці теоретичних основ ринку праці.

Як вже відзначалося, відносини ринку праці пов'язані з наймом і пропозицією робочої сили, тобто з її купівлею і продажем. Відносини на ринку праці, які визначають взаємодію його суб'єктів, формуються у процесі обміну в формі найму робочої сили. Через конкуренцію, ринок праці забезпечує більш ефективне поєднання факторів виробництва, що призводить до кращих результатів за менших витрат на трудові ресурси. Тому ринок праці забезпечує розподіл і перерозподіл робочої сили відповідно до структури суспільного виробництва, зміни співвідношення між попитом на послуги праці та пропозицією робочої сили.

Необхідно також відмітити, що економічна криза в народному господарстві України відрізняється високими темпами падіння валового внутрішнього продукту і національного доходу. Загальноекономічна криза промислових підприємств характеризується деформованою структурою виробництва, високим рівнем зносу обладнання тощо.

Сучасний стан розвитку економіки характеризується трансформаційними процесами. І ці процеси не можуть мати позитивний результат без виходу на якісно новий рівень конкурентоспроможності робочої сили. Слід відзначити, що в державі відсутній комплексний підхід до потреб кадрового забезпечення виробництва як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Це пояснюється тим, що структура національного ринку праці формується в умовах регіональної диференціації розвитку економіки держави. А це суттєво впливає на розбіжності попиту і пропозиції робочої сили, зокрема за професійно-кваліфікаційними ознаками.

Слід зазначити, що ефективність праці працівників залежить, в першу чергу від рівня оплати праці, але в останні роки відбувається знецінення праці. Різко знизилась і частка зарплати у витратах підприємств. Заробітна плата більшості працюючих не виконує ні відтворювальної, ні стимулюючої функції. Тому адекватність оплати праці є одним із найважливіших соціально-економічних показників та вирішальним фактором зростання продуктивності праці.

В цілому по Україні у 2008 році було більше 8% наявних вакансій, де середньомісячна заробітна плата перевищувала 1500 грн, більше 50% вакансій передбачали розмір заробітної плати в межах від мінімальної до прожиткового мінімуму (545 грн) та 39% вакантних місць, де заробітна плата становила від 545 грн до 1500 грн.

Поняття «ринку» – це складне розмаїття суспільних відносин, а також їх конкретні прояви у процесі функціонування національної економіки. Ринок – це соціально-економічний механізм, через який здійснюються економічні зв'язки між виробниками, забезпечується задоволення індивідуальних і суспільних потреб.

Звісно, скорочення виробництва дестабілізує ринок праці і загострює проблему зайнятості населення. А в сучасних умовах ситуація на ринку праці ускладнюється ще і економічною кризою, яка супроводжується виникненням нових проблем, зокрема недостатньою зайнятістю населення, наявністю прихованого безробіття. Хоча рівень безробіття офіційно сягає невеликої величини, характерною особливістю ринку праці в Україні являється приховане безробіття (до 10 – 15%). Треба зауважити, що велика кількість населення працюють як наймані працівники в приватному бізнесі. Більшість з них не зареєстровані як безробітні. Реальна чисельність безробітних значно перевищує офіційні показники. Фахівці стверджують, що рівень прихованого безробіття в Україні становить 23 – 26%. А 30 – 35% населення працездатного віку можна вважати безробітним, тобто 6,8 – 7,8 млн громадян України.

Протягом останніх років безробіття зростає майже в усіх без винятку регіонах. Та найбільшими темпами – у Донецькій, Харківській, Черкаській, Сумській. А найвищий рівень безробіття був зафіксований

у Тернопільській, Чернівецькій, Рівненській та Житомирській областях. Щоб успішно вирішувати проблеми зайнятості, необхідно враховувати специфіку ринку праці кожного регіону. Це необхідно не тільки для регулювання зайнятості населення регіону, а й для визначення конкретних заходів, які будуть спрямовані на підвищення економічної активності населення, вирішення проблем розміщення та раціонального використання трудових ресурсів.

Необхідно також зазначити, що існує значна кількість вакансій із-за дефіциту робочої сили деяких категорій. Це пояснюється недоліками у підготовці кадрів; низькою трудовою мобільністю, яка необхідна для адаптації робочої сили до зміни виробничих умов та значними масштабами зайнятості некваліфікованою працею тощо.

Основними причинами, що створили вище перелічені проблеми ринку праці, є: відсутність національних соціально-трудових відносин; неврахованість їх в економічних реформах; відсутність національних соціально-трудових стандартів і моніторингу; невідповідність національного трудового законодавства концепціям і рекомендаціям МОП та іншим міжнародним вимогам; недорозвиненість соціально-трудових відносин між власниками і працівниками тощо.

Тому сприяння створення робочих місць є одним із головних напрямів державної політики зайнятості. В державі ця політика традиційно реалізується в умовах нестачі ресурсного потенціалу для сприяння повній і продуктивній зайнятості населення. Тому надзвичайно актуальними є дослідження, які спрямовані на підвищення ефекту із реалізації державної політики зайнятості населення.

Підсумовуючи вище викладене, для вирішення проблем національного ринку праці необхідно змінювати ставлення до людини, системи підготовки та використання професіоналів. В багатьох країнах світу виходять із того, що найвигідніші інвестиції – це інвестиції у людський капітал. Тобто вони пов'язують перспективи соціально-економічного розвитку із якістю освіти. Вітчизняна система освіти, незважаючи на спроби реформування за європейськими зразками, сприймає лише форми європейської освіти, але не удосконалюється. Причинами є те, що науково-освітня сфера недостатньо фінансується. Але причини не тільки в цьому, вони набагато глибші. Сучасна освіта повинна відповідати інтересам економіки, суспільства та окремих людей. Але на сьогодні вітчизняна система освіти не здатна вчасно реагувати на нові економічні потреби, працювати у випереджальному режимі, як це відбувається в розвинутих країнах.

Необхідно відмітити і те, що високий рівень безробіття існує, в першу чергу, серед молоді. У контексті цього, необхідно подолати стереотип ставлення молоді до робітничих професій як другорядних і низькооплачуваних. Ця проблема набуває надзвичайної ваги у зв'язку із посиленням дисбалансу між потребами економіки та підготовкою кадрів навчальними закладами. Цей дисбаланс призводить до того, що попит на кваліфікованих працівників багатьох професій та спеціальностей не задовольняється, а навіть відчувається гострий дефіцит на інженерів – механіків, токарів, фрезерувальників, слюсарів, будівельників, швачок тощо. Тобто перспективи вирішення проблем ринку праці є нагальною потребою ефективного функціонування професійно-кваліфікаційної та освітньої структури попиту. А головним мотиваційним стимулом є гідна винагорода за працю. А оскільки ціна робочої сили в ринкових умовах формується на ринку праці, то гідна оплата праці пов'язана із процесами розвитку і реформування ринку праці.

Крім того практика показала, що необхідно не тільки удосконалювати систему освіти, але й важливе значення також має і професійне навчання кадрів на виробництві. Важливе значення для удосконалення ринку праці має розвиток соціального партнерства та соціального захисту безробітних, тобто це розробка механізмів взаємодії виконавчої влади, роботодавців, професійних спілок та інших представницьких органів.

Таким чином, проблеми та перспективи розвитку ефективного ринку праці – це комплексна проблема, вирішення якої залежить від державного регулювання цих складних процесів.

І насамкінець, національний ринок праці залежить від професійно кваліфікованого складу робочої сили, наявності відповідних продуктивних робочих місць з оплатою праці, яка відповідала б кваліфікаційному рівню працюючих, системи підготовки та перепідготовки робітничих кадрів і державного регулювання цих процесів, тому що у постіндустріальному світі головним ресурсом розвитку ефективного ринку праці виступають знання і навчальна активність людини перестав бути окремим видом діяльності та перетворюється на невід'ємну складову способу життя як такого. Конкретним механізмом в сучасному житті є безперервна освіта. Та на жаль, попри світові тенденції, інвестиції в освіту для українців перестали бути перспективними. Незалежна Україна так і не має власної концепції середньої та вищої освіти: залишивши радянські стандарти, європейські перейняли лише поверхнево, без належного переосмислення європейської практики.

Література

1. Україна – 2015. Національна стратегія розвитку / Громадсько-політичне об'єднання Український форум. – К., 2008.
2. Гринькова В.М., Самійленко В.В. Ринок праці: теоретико-методологічні засади та напрями розвитку: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007.

УДК 330

С. А. ФИЛИПШОВ
ВАТ «Донецькміськгаз»

ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ СПЕКТРУ ПОСЛУГ ГАЗОПОСТАЧАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено дослідженню сучасних проблем й перспектив господарювання газопостачальних підприємств (на прикладі ВАТ «Донецькміськгаз»). Проаналізовано стан й специфіку організаційних засад надання послуг газопостачання, на ґрунті чого виявлено потенційні резерви розвитку діяльності, розширення спектру послуг, що надаються газопостачальними підприємствами, обґрунтовано необхідність й особливості планування відповідних заходів.

The article is devoted to research of modern problems and prospects of management of gas-supplying enterprises (on the example of «Donetskmiskgaz»). The state and specific of organizational principles of providing of gas-supplying utilities are analysed. The potential backlogs of activity development, expansion of spectrum of utilities, which are given by the gas-supplying enterprises, are determined on this basis. The necessity and features of planning of the proper measures are grounded in the article.

Важко переоцінити роль газового господарства, та зокрема газопостачальних підприємств, які здійснюють газопостачання об'єктів промислового, комунального і побутового призначення, а також населення природним газом; здійснення своєчасної локалізації і ліквідації можливих аварійних ситуацій у забезпеченні життєдіяльності та соціально-економічного розвитку країни, міст, регіонів.

Теоретико-методичні, історичні, економіко-правові та практичні аспекти функціонування й розвитку української і світової газової промисловості та підприємств галузі досліджено та розвинуто у працях А. Боярко, Р. Говзяка, М. Деркач, М. Ковалко, В. Курганбаєвої, О. Любчик, А. Малумова, Є. Логвиненко, С. Соколенка, А. Степанова, І. Фука [1 – 9]. Проте багато проблемних питань теорії і практики функціонування газопостачальних підприємств, управління їх виробничо-експлуатаційним потенціалом, підвищення якості послуг, які надаються підприємствами галузі, ефективного використання сильних сторін й можливостей ринкового середовища газового ринку в сучасних умовах господарювання, аналізу можливостей впровадження інших видів діяльності на цих підприємствах з метою підвищення результативності їх функціонування залишаються до цього часу недостатньо дослідженими. Крім того, слід відзначити обмежену наявність зарубіжного досвіду з цієї проблематики, який до того ж важко застосовується в сучасних умовах господарювання в Україні.

У зв'язку з цим *метою статті* є обґрунтування необхідності, основних засад та проблем планування заходів щодо розширення спектру послуг газопостачальних підприємств й забезпечення їх економічної ефективності.

ВАТ «Донецькміськгаз» є сучасним спеціалізованим підприємством з великим досвідом роботи, головною метою якого є безперебійне і безаварійне постачання газу споживачам. Довжина газових мереж, які знаходяться в експлуатації підприємства, складає 2751,5 км, у тому числі газопроводи високого тиску – 211,7 км, середнього тиску – 524,1 км, низького тиску – 1175,4 км, а також 182 газорозподільних пунктів. Поряд з експлуатацією газових мереж, обладнання та споруд на них ВАТ «Донецькміськгаз» додатково виконує значний обсяг робіт щодо розвитку газових мереж для збільшення кількості споживачів газу. Так, в даний час, окрім ліцензійних видів діяльності, працівниками ВАТ «Донецькміськгаз» виконуються й інші роботи та послуги, а саме: надання технічних умов; проектні роботи; газифікація та встановлення газових лічильників; технічний нагляд; приєднання газопроводів; сервісне обслуговування імпортного газового обладнання; ремонт газового обладнання в умовах механічної майстерні; інші послуги.

Ключове призначення процесу управління газопостачальним підприємством полягає в забезпеченні максимально високого рівня обслуговування, задоволенні існуючих потреб всіх категорій споживачів в послугах газопостачання. Тому управління процесом обслуговування користувачів за допомогою розширення спектру послуг, що надаються, є запорукою підвищення ефективності його діяльності, а, отже, повинне займати центральне місце в діяльності газопостачальних підприємств.

Одним з найефективніших заходів, спрямованих на забезпечення підвищення економічної ефективності діяльності газопостачального підприємства, стимулювання його розвитку є поєднання ліцензованої та іншої діяльності. Це обумовлено тим, що розширення видів діяльності й спектру послуг газопостачального підприємства внаслідок його галузевої специфіки дозволяє забезпечити контрольований та планомірний розвиток систем газопостачання, здійснювати впровадження нової техніки, яка сприяє, в свою чергу, підвищенню безпечності та надійності виконуваних робіт, забезпечити технічний нагляд за монтажем газопроводів та газового обладнання. При цьому досконала організація діяльності дає можливість